

Opinnäytetyö (AMK)

Media-alan koulutus

2018

Ida-Annika Niva

”JOS VIELÄ KIRJOITAT, SINULLE KÄY HUONOSTI”

– Toimittajien kokema painostus
turvapaikanhakijauutisoinnissa

Ida-Annika Niva

”JOS VIELÄ KIRJOITAT, SINULLE KÄY HUONOSTI”

- Toimittajien kokema painostus turvapaikanhakijauutisoinnissa

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaista painostusta toimittajat ovat kokeneet tehdessään uutisia turvapaikanhakijoista. Tarkastelun ajankohtana oli syksy 2015, jolloin Suomeen saapui Euroopan pakolaiskriisin seurauksena ennätysmäärä turvapaikanhakijoita. Aihe oli tuolloin päivittäin esillä mediassa ja herätti paljon keskustelua.

Tutkimus toteutettiin haastatteleamalla seitsemää toimittajaa, jotka tuohon aikaan työskentelivät suurten valtakunnallisten medioiden uutistoimituksissa. Haastatteluissa käsiteltiin toimittajien saamaa lukijapalautetta ja sen vaikutusta työhön, painostuksen kokemista ja toimittajien näkemyksiä syksyn 2015 pakolaiskriisin uutisoinnin onnistumisesta suomalaisessa mediassa. Puolistukturoidusta teemahaastatteluista koostuvaa aineistoa analysoitiin teemoittelemalla.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu toimittajien kokemaan painostukseen liittyvästä tutkimuksesta sekä kahdesta käytännön esimerkistä. Lisäksi selvitetään Euroopan pakolaiskriisin taustoja ja sen vaikutuksia Suomessa.

Tutkimuksesta selviää, että vain harva toimittaja kokee tulleen painostetuksi. Maahanmuuttoon ja turvapaikanhakijoihin liittyviä aiheita käsittelevät toimittajat joutuvat kestäämään rajuakin palautetta. Osa toimittajista on uhkailtu väkivallalla. Jatkuvan palautteen vuoksi aiheen käsittely koetaan raskaaksi.

Toimittajien näkemykset pakolaiskriisin uutisoinnin onnistumisesta vaihtelivat jonkin verran. Osa oli sitä mieltä, että uutisointi oli liian kriittiköntä ja analyttinen ote unohtui. Toisten mielestä uutisoinnissa korostettiin rikollisuutta ja pyrittiin tahallaan luomaan vastakkainasettelua suomalaisten ja turvapaikanhakijoiden välille.

ASIASANAT:

Turvapaikanhakijat, journalismi, painostus, luotettavuus.

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Film and Media

2018 | 31

Ida-Annika Niva

“IF YOU KEEP WRITING, BAD THINGS WILL HAPPEN TO YOU”

- Journalists' experiences of pressuring while making news about asylum seekers

The aim of this thesis was to find out what kind of pressuring journalists have experienced while making news about asylum seekers. The study focused on fall 2015 when Finland welcomed a record amount of asylum seekers because of the refugee crisis in Europe. At the time the topic was discussed daily in media.

The study was realized by interviewing seven journalists who worked in big national news medias at the time. The interviews focused on feedback that readers sent and how it affected their work, their experiences about pressuring and their views about reportage of the refugee crisis in fall 2015 and how it succeeded in Finnish media. The material that consisted of half structured theme interviews was analyzed by dividing it into different themes.

Theoretical framework of the thesis consists of studies about pressuring journalists experience and two practical examples of it. The thesis also clarifies the reasons behind the refugee crisis in Europe and the effects it had in Finland.

The study finds that very few journalists feel they have been pressured. Journalists writing about immigration and asylum seekers have to deal with brutal feedback. Some journalists have been threatened with violence. Journalists feel it's hard to make news about the subject because of the consistent feedback.

Journalists had varying views about how well the reportage of the refugee crisis succeeded. Some thought the reportage lacked critique and analyzing. Others thought the reportage underlined criminality and intentionally created opposition between Finns and asylum seekers.

KEYWORDS:

Asylum seekers, journalism, pressuring, reliability

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	1
2 PAKOLAISKRIISI SUOMESSA	3
2.1 Pakolaiskriisi mediassa	3
2.2 Vaihtoehtoisen totuuden etsintä	5
3 MITEN TOIMITTAJIIN YRITETÄÄN VAIKUTTAA?	7
3.1 Painostustutkimus	8
3.2 Esimerkki painostuksesta: Ylegate	8
3.3 Toinen esimerkki painostuksesta: Pohjanmaan homosensuuri	11
4 TUTKIMUSMENETELMÄ	12
4.1 Haastateltavien valinta	12
4.2 Haastattelumetodi	13
4.3 Aineiston analysointi	13
5 HAASTATTELUJEN ANALYSOINTI	15
5.1 Millaista palautetta toimittajat saivat?	15
5.1.1 Ketkä palautetta lähettävät	16
5.1.2 Sukupuolen vaikutus palautteeseen	17
5.1.3 MV-lehden hyökkäys	17
5.1.4 Palautteen määrä ja sosiaalisessa mediassa näkyminen	18
5.1.5 Palautteeseen reagointi	19
5.2 Palautteen vaikutus ja painostuksen kokeminen	20
5.3 Miten pakolaiskriisin uutisointi onnistui?	22
5.3.1 Mitä toimituksissa tapahtui?	22
5.3.2 Uutisoinnin onnistuminen	23
5.3.3 Vastamedioiden vaikutus	24
6 LOPUKSI	26
LÄHTEET	29

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni tutkin, millaista painostusta toimittajat ovat kokeneet tehdessään turvapaikanhakijoihin liittyviä uutisia.

Tutkimusta varten haastattelin seitsemää toimittajaa, jotka kirjoittivat turvapaikanhakijoita käsitteleviä uutisia syksyllä 2015. Valitsin tämän ajanjakson, koska Suomeen tulojoiden määrä oli silloin suurimmillaan ja aiheesta käytiin päivittäin keskustelua sekä perinteisessä että sosiaalisessa mediassa. Suomi oli tuolloin aivan uudessa tilanteessa, johon sekä media että viranomaiset joutuivat reagoimaan nopeasti ja parhaan kykynsä mukaan.

Tutkimukseni ytimessä on journalismin uskottavuus ja sitä uhkaavat tekijät. Toimittajien taipuminen joko lukijoiden tai mediatalojen sisältä tulevan painostuksen alle uhkaa journalismin uskottavuutta ja sen perustehtävän toteutumista.

Journalismin uskottavuutta pyrkii kyseenalaistamaan faktoihin ja Journalistin ohjeisiin välinpitämättömästi suhtautuva vastamedia, joka aktivoitui turvapaikanhakijoiden saapumisen myötä. Vastamedia, kuten MV-lehti, on myös osallistunut toimittajien painostamiseen esimerkiksi julkaisemalla toimittajista valheellisia artikkeleita.

Syksyn 2015 pakolaiskriisin uutisointia on tutkittu runsaasti lähinnä mediasisältöjen näkökulmasta. Opinnäytetöissä on analysoitu eri medioiden uutisia (esim. Von Bell 2016, Kuikka 2017, Tuomisto 2017, Solja 2016) ja käsitelty pakolaisuutisointiin liittyviä käytännön ongelmia (Hägg 2016). *Pakolaisuus, tunteet ja media* -teos (Maasilta & Nikunen 2018) käsittelee pakolaiskeskustelua ja mediakuvastoa sekä keskustelun toistuvia ongelmia ja eettisiä haasteita. Toimittajien kokemusta turvapaikanhakijauutisten tekemisestä on aiemmin vain sivuttu laajemmissa tutkimuksissa. Ennen tätä tutkimusta aiheeseen ei ole paneuduttu syvällisesti.

Journalisti-lehti teetti tutkimuksen toimittajien kokemasta painostuksesta vuonna 2017. Yli puolet tutkimukseen vastanneista kertoi saaneensa perusteettomia vaatimuksia jutun sisällön muuttamisesta (Marttinen 2017). Kyselyssä selvisi, että turvapaikanhakijoita, maahanmuuttoa ja rasismia käsittelevät toimittajat kokevat muita enemmän painostusta ja uhkailua. Painostus voi olla esimerkiksi sanallista, taloudellista, institutionaalista tai harvinaisissa tapauksissa fyysistä. (Honkonen 2017.)

Tutkimuksessani keskityn toimittajien omiin kokemuksiin turvapaikanhakijauutisoinnista. Selvitän, millaista lukijapalautetta toimittajat ovat saaneet ja miten se on vaikuttanut heidän työhönsä. Ovatko toimittajat kokeneet palautteen painostavana, tai ovatko he kokeneet muunlaista painostusta? Lisäksi kysyin haastateltavilta, miten syksyn 2015 pakolaiskriisin uutisointi heidän mielestään onnistui suomalaisessa mediassa.

Opinnäytetyöni aluksi selvitän Euroopan pakolaiskriisin taustoja ja vaikutuksia Suomessa sekä sen aiheuttamia ilmiötä mediassa. Toimittajien kokemaa painostusta käsitelen teorian, tutkimustiedon ja esimerkkien kautta. Tutkimuksen empiirinen aineisto koostuu toimittajien haastatteluista.

2 PAKOLAISKRIISI SUOMESSA

Välimeren yli Eurooppaan saapui yli miljoona turvapaikanhakijaa vuonna 2015. Pakolaiskriisiä on sanottu pahimmaksi sitten toisen maailmansodan. (Press Trust of India 2015.) Pakolaiskriisin taustalla ovat vuosia jatkuneet konfliktit Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa. Syyrian sisällissota, terroristijärjestöjen väkivaltaisuudet ja paremman tulevaisuuden etsiminen ovat ajaneet ihmisiä kodeistaan. (Kataja-Lian 2015.)

Pakolaiskriisin seurauksena Suomeen saapui vuonna 2015 enemmän turvapaikanhakijoita kuin koskaan aikaisemmin vastaavassa ajassa. Vuoden loppuun mennessä turvapaikkaa haki 32 476 henkilöä, joka on yli kymmenkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna. Suurin osa turvapaikkaa hakeneista oli irakilaisia (20 485). Seuraavaksi eniten hakijoita saapui Afganistanista (5 214), Somaliasta (1 981) ja Syyriasta (877). (Maahanmuuttovirasto 2016).

Suomi pyrki sopeutumaan äkillisesti muuttuneeseen tilanteeseen. Vuoden 2015 aikana perustettiin 120 uutta vastaanottokeskusta. Osa maahantulijoista yöpyi aluksi hätämajoitusyksiköissä ja teltoissa. Maahanmuuttovirastoon palkattiin lisää henkilökuntaa käsittelemään turvapaikkahakemuksia ja turvapaikkatutkinnat työllistivät poliisia. (Juutilainen & Rautio 2016.)

Suomalaisten suhtautuminen turvapaikanhakijoihin oli kaksijakoinen. Jotkut lähtivät innolla vapaaehtoistyöhön, lahjoittivat vaatteitaan ja majoittivat tulijoita koteihinsa. Osan mielestä turvapaikanhakijat olivat uhka Suomen turvallisuudelle. Turvapaikanhakijoita vastustavia mielenosoituksia järjestettiin eri paikkakunnilla. Vastaanottokeskuksiin tehtiin syksyn aikana kymmenen polttopulloiskua. (MTV Uutiset – STT 2015.)

2.1 Pakolaiskriisi mediassa

Maahanmuuton, monikulttuurisuuden ja turvapaikanhakijoiden näkymistä mediassa on tutkittu aiemmin eri näkökulmista.

Karina Horstin väitöskirja *Vierauden rajat: Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa* (2005, 15) käsittelee median kaksijakoista suhtautumista turvapaikanhakijoihin ja maahanmuuttajiin diskurssianalyysin keinoin. Kaksijakoisuudella hän tarkoittaa,

että media suhtautuu samaan aikaan myönteisesti monikulttuurisuuteen ja torjuvasti turvapaikanhakijoihin.

Marie Von Bell toteaa opinnäytetyössään *“Eurooppa hukkuu pakolaistulvaan”*: *Pakolaisia turvapaikanhakijauutisointia Ilta-Sanomissa ja Helsingin Sanomissa 1.–30.9.2015* (2016, 24), että turvapaikanhakijoiden saapumisen metaforana käytettiin luonnonilmiöitä, kuten tulvaa tai virtaa. Hänen mukaansa uutisoinnin yleinen sanoma oli, että Suomi ja Eurooppa ovat pulassa. Helsingin Sanomien uutisointia ovat tutkineet myös esimerkiksi Tuomisto (2017) ja Solja (2016) sekä uutiskuviin keskittynyt Toivonen (2017).

Suomen Lontoon instituutti ja Suomen Benelux-instituutti toteuttivat keväällä 2016 yhteistyönä selvityksen, joka tarkastelee pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin liittyviä sanomalehtitekstejä Suomessa, Isossa-Britanniassa ja Belgiassa. Tarkasteluajankohtana oli tammikuu 2016. Suomalaisista lehdistä tutkimukseen valittiin Helsingin Sanomat ja Aamulehti. Tutkimuksessa selvisi, että kaikki lehdet uutisoivat aiheesta pääsääntöisesti neutraalisti ja objektiivisuuteen pyrkien. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden ääntä kuullaan kuitenkin harvemmin kuin viranomaisten, poliitikkojen ja asiantuntijoiden. (Sumu-vuori, Vähäsöyrinki, Eerolainen, Lindvall, Pasternak, Syrjälä, Talvela 2016.)

Turvapaikanhakijauutisointia on tutkinut myös Rebekka Kuikka pro gradu -tutkielmasaan *Turvapaikanhakijat Oulussa – vuoden 2015 pakolaiskriisi sanomalehti Kalevan uutisoinnissa* (2017, 58). Hän toteaa, että Kalevan uutisointi oli enimmäkseen maahanmuuttomyönteistä. Vaikka pakolaiskriisin negatiivisistakin puolista kerrottiin, huomiota kiinnitettiin enemmän tulijoiden hätään ja avuntarpeeseen.

Median toimintaa on tarkasteltu runsaasti mediasisältöjen analyysin kautta, mutta poikkeuksiakin on. Milla Häggin opinnäytetyö *Toiseuden tulkkina: Ratkaisuja käytännön ongelmiin pakolaisuutisoinnissa* (2016) käsittelee pakolaisuutisointiin liittyviä käytännön ongelmia, kuten tulkin käyttäminen ja haastateltavien valinta. Pasi Lapinkangas kysyi opinnäytetyössään *Maahanmuuttajat pohjoisen maakuntalehdissä: Eettisten lisäohjeistuksien tarve Pohjolan Sanomissa ja Lapin Kansassa* (2012) toimittajien näkemyksiä maahanmuuttajauutisoinnista. Molemmissa opinnäytetyöissä todetaan, että toimittajien on syytä kiinnittää huomiota työskentelytapoihinsa maahanmuuttajista tai turvapaikanhakijoista uutisoidessaan.

2.2 Vaihtoehtoisen totuuden etsintä

Turvapaikanhakijoiden saapuminen Suomeen syksyllä 2015 sai aikaan valtavan myrskyn sekä perinteisessä että sosiaalisessa mediassa. Internetin keskustelufoorumeilla ja uutissivustojen kommenttiosioissa alettiin kyseenalaistaa median tapa uutisoida turvapaikanhakijoista. Osa ihmisistä lähti etsimään tietoa muualta. Syntyi vastakkainasettelu "valtamedian" ja "vastamedian" välillä.

Vastamedialla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa verkossa ilmestyviä julkaisuja, jotka ulkoisesti näyttävät uutissivustoilta, mutta joiden toimintaperiaate on erilainen kuin perinteisen median. Vastamedian sisällöntuottajina toimivat ammattitoimittajien sijaan lukijat. Lähteinä käytetään esimerkiksi ulkomaisia vastamedioita, blogeja ja sosiaalisessa mediassa leviäviä huhuja. (Neuvonen 2016, 3.)

Vastamediat eivät ole sitoutuneet noudattamaan Journalistin ohjeita. Yliopistotutkija Heikki Heikkilän mukaan vastamedian ideana on julistaa kritiikkiä tai epäluuloa kaikenlaisista institutionaalista vallankäyttöä eli eliittiä vastaan. Vastamedia on terminä kuvaavampi kuin esimerkiksi vaihtoehtomedialle, sillä vaihtoehtomedialle pyrkii laajentamaan demokratiaa, kun taas vastamedialle pikemminkin kyseenalaistaa demokratian. (Koivuranta 2015).

Tunnettuja suomalaisia vastamedioita ovat esimerkiksi MV-lehti, Magneettimedia ja Oikea Media. Magneettimedialle aiheita ovat maahanmuutto- ja juutalaisvastaisuus, salaliittoteoriat ja vaihtoehtohoidot. MV-lehti keskittyy käsittelemään maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia negatiivisessa valossa. (Hurtta, Toivonen, Tuominen, Mäntymaa. 2015.)

Tammikuussa 2017 perustettu Oikea Media kuvailee olevansa isänmaallinen ja konservatiivinen. Se on tyyllisesti hillitympi kuin avoimen rasistiset vastamediat ja muistuttaa ulkoasultaan perinteisiä medioita. Tamminen (2017) analysoi, että Oikea Media pyrkii hämmentämään tiedonvälitystä hienovaraisesti, jolloin lukijan on entistä vaikeampi erottaa, mikä on totta.

Yle teetti marraskuussa 2015 kyselyn selvittääkseen, miksi vastamedioita, kuten MV-lehteä, luetaan. Vastauksissa korostuu epäluottamus Yleä ja muita perinteisiä medioita kohtaan. Valtamedialle syytetään pakolaismyönteisyydestä, maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden tekemien rikosten salailusta ja lukijakommenttien sensuroinnista. "Yle ja valtamediat vaikenee säännöllisesti ikävistä asioista. Se antaa liian positiivisen kuvan

kaikesta siitä, mitä ajaa ja vaikenee negatiivisista jutuista. Sillon se alkaa vaikuttaa propagandalta. Liian yksisilmäistä uutisointia”, kirjoittaa yksi kyselyyn vastannut. (Mäntymaa 2015.)

Vastamedioista huolestuneet Suomen suurimpien medioiden päätoimittajat julkaisivat maaliskuussa 2016 kannanoton luotettavan, eettisen ja sananvapautta tukevan median puolesta. 21 päätoimittajan allekirjoittamassa kannanotossa sitoudutaan varmistamaan julkaistujen tietojen oikeellisuus ja korjaamaan virheet. Toimittajien vaientaminen painostamalla ja tietojen tahallinen vääristely tuomitaan ja siihen luvataan puuttua. (MTV Uutiset 2016.)

Perinteisen median kamppailu vastamediaa ja sosiaalisessa mediassa leviäviä huhuja vastaan jatkui yhä vuonna 2018, kun Journalistin ohjeita noudattavat mediat aloittivat vastuullisen journalismin kampanjan. Maaliskuussa 2018 alkaneen kampanjan tarkoituksena oli korostaa, miten vastuullinen journalismi eroaa muusta viestinnästä, esimerkiksi valeuutisista. Kampanjaan osallistuneet mediat ottivat käyttöön Vastuullisen journalismin merkin. (JSN 2018)

3 MITEN TOIMITTAJIIN YRITETÄÄN VAIKUTTAA?

Journalismin tärkeimpänä tehtävänä pidetään usein päättäjien valvontaa. Journalismia kutsutaan neljänneksi valtiomahdiksi, koska se valvoo kansalaisten puolesta julkisen vallan käyttäjiä. Näin päätöksentekojärjestelmän toimivuus ja uskottavuus pysyvät yllä. (Kunelius 2003, 193.)

Faktoihin perustuvalla ja maailman tapahtumia kriittisesti tarkastelevalla journalismilla on myös yhteiskunnallinen merkitys. Mäntylä (2008, 55) toteaa, että yhteiskunnallinen kehitys saattaa pysähtyä tai jopa taantua, jos media pyrkii vain miellyttämään ihmisiä kertomalla mukavia asioita. Pahuus kasvaa ja vahvistuu, jos se pidetään salassa.

Nykyjournalismi on sekä edustavaa että itsenäistä. Se edustaa suurta yleisöä, mutta samalla toimii itsenäisesti ja pyrkii välttämään ulkopuolelta tulevaa manipulointia ja vaikutusyrityksiä. Journalistien mielestä heidän tekemänsä jutut ovat suhteellisen neutraaleja, koska ne perustuvat faktoihin. Toimituksellinen työ ja harkinta siis takaavat journalistisen aineiston luotettavuuden. (Kunelius 2003, 23.)

Kuneliuksen (2003, 24) mukaan journalismi varjelee itsenäisyyttään, koska se tahtoo edustaa uskottavasti yleisön ääntä ja näkökulmaa julkisuudessa. Ollakseen uskottava on oltava itsenäinen.

Juholin ja Kuutti (2003, 23) huomauttavat, että periaatteellisesta riippumattomuudestaan huolimatta media voi olla herkkä mukautumaan ulkopuolelta esitettyihin vaatimuksiin. Tämä johtuu siitä, että media haluaa säilyttää hyvät suhteet mainostajiin ja uutislähteisiin. Alttius painostukseen riippuu pitkälti taloudellisista resursseista ja journalistisen perinteen vahvuudesta.

Huovilan (2005, 49) mukaan toimittajat työskentelevät ristipaineiden alaisuudessa. Yhteiskunnan eri tahot haluavat vaikuttaa jutun sisältöön, ja se saattaa vaikuttaa toimittajan työskentelyyn joko tietoisesti tai tiedostamatta. Mäntylän (2008, 132-133) mukaan tällaiset tahot ovat esimerkiksi mainostajat, suuryritykset, kunnat, valtio ja puolueet. Etenkin pienet paikallislehdet saattavat olla riippuvaisia kunnallisten ilmoitusten tuomista tuloista.

Viranomaiset ja poliitikot saattavat käyttää valtaa saadakseen haluamansa viestin julkisuuteen. Liian kriittisesti kirjoittavalle toimittajalle saatetaan kieltäytyä antamasta tietoja.

Ääritapauksissa voidaan hyödyntää myös suhteita lehtitalon johtoon tai hankaloittaa epämieluisien asioiden käsittelyä. (Mäntylä 2008, 133.)

3.1 Painostustutkimus

Keväällä 2017 Journalisti-lehti, Tampereen yliopisto ja Tutkivien toimittajien yhdistys tutkivat, millaista painostusta journalistit kohtaavat työssään. Tutkimuksessa selvisi, että toimittajien kokema sanallinen tai taloudellinen painostus sekä haastateltavan yritys muokata juttua jälkikäteen ovat yleisiä. (Honkonen 2017.)

Yli 60 prosenttia vastanneista kertoi saaneensa perusteettomia vaatimuksia jutun sisällön muuttamisesta. 33 prosenttia vastanneista arvioi, että mainostajilla on vaikutusvaltaa heidän tiedotusvälineidensä tekemään journalismiin. (Marttinen 2017.)

Painostusta voi kokea mistä tahansa aiheesta kirjoittaessa. Tutkimuksessa kuitenkin selvisi, että turvapaikanhakijoita, maahanmuuttoa ja rasismia käsittelevät toimittajat kokevat muita enemmän painostusta ja uhkailua. Joka kuudes vastaaja kertoi, että ulkopuolinen painostus on vaikuttanut jutun sisältöön. Lähes puolet vastaajista oli sitä mieltä, että ulkoinen vaikuttaminen lisää työn henkistä kuormittavuutta. (Honkonen 2017.)

Toimittajien kokema painostus voi tulla esimerkiksi vihapostin muodossa. *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa* -tutkimuksessa selvitettiin toimittajien, asiantuntijoiden ja verkkokirjoittajien kokemuksia negatiivisesta lukijapalautteesta. Haastatteluisa selvisi, että tyypillisintä palautetta ovat henkilökohtaiseen sähköpostiin tulevat viestit. Toimittajat saavat lisäksi sekä nimetöntä että omalla nimellä lähetettyä palautetta suoraan toimitukseen. Negatiivinen ja aggressiivinen palaute mukailee verkkokeskustelujen kielenkäyttöä. (Pöyhtäri, Haara & Raittila 2013, 119.) Eräs tutkimuksessa haastateltu toimittaja kertoi, että häntä on puhelimitse uhkailtu ja painostettu lopettamaan tietystä aiheesta kirjoittaminen. Toimittajia pyritään painostamaan myös levittämällä heidän henkilökohtaisia tietojaan, kuten kotiosoitteita, sosiaalisessa mediassa ja keskustelufoorumeilla. (Mt. 125.)

3.2 Esimerkki painostuksesta: Ylegate

Viime aikojen tunnetuin esimerkki toimittajien kokemasta painostuksesta tapahtui Yleisradiossa loppuvuodesta 2016. Kohussa osallisena olleet ja sen vuoksi irtisanoutuneet

toimittajat Salla Vuorikoski, Jussi Eronen ja Jarno Liski kirjoittivat tapahtumista Ylegatekirjan (2017). Kirjassa kerrotaan yksityiskohtaisesti, kuinka silloinen Uutis- ja ajankohtaistoiminnan johtaja ja vastaava päätoimittaja Atte Jääskeläinen taipui poliittisen painostuksen alla ja kuinka toimittajien työtä rajoitettiin.

Tapahtumat alkoivat 25. marraskuuta 2016, kun Yle uutisoi, että pääministeri Juha Sipilän sukulaisten omistama konepajayhtiö Katera Steel oli saanut suuren tilauksen Terrafamen kaivokselta. Aiemmistä suunnitelmista poiketen hallitus oli juuri myöntänyt valtion omistamalle kaivokselle 100 miljoonaa euroa. (Eronen, Liski & Vuorikoski 2016.) Uutisesta suuttunut pääministeri otti yhteyttä Atte Jääskeläiseen, jonka jälkeen juttua muokattiin moneen kertaan tekijöiltä kysymättä. (Eronen, Liski & Vuorikoski 2017, 124 & 129.)

Samana iltana jutun kirjoittanut toimittaja Salla Vuorikoski sai Juha Sipilältä useita vihaisia sähköpostiviestejä. Hän välitti Vuorikoskelle saamaansa kansalaispalautetta, syytti Yleä puolueellisuudesta ja ilmoitti arvostuksensa Yleä kohtaan laskeneen pohjalukemiin. (Mt. 135.)

Ajankohtaista aihetta oli tarkoitus käsitellä sekä maanantai-illan uutislähetyksessä että A-studiossa. Ylen johto kuitenkin käski perua molemmat ja kielsi käsittelemästä aihetta lähetyksissä millään tavalla. (Mt. 128 & 141.) Ajankohtaistoimitus oli jo suunnitellut Sipilän jääviyttä ja mediasuhdetta käsitteleviä jatkojuttuja. Vuorikosken saamien sähköpostien julkaisemista pidettiin tärkeänä niiden poikkeuksellisuuden vuoksi. Jääskeläinen kuitenkin kielsi juttujen edistämisen. (Mt. 142.) Myös Pressiklubi-ohjelman juontajana tuolloin toiminut Ruben Stilleriä estettiin irtisanomisen uhalla käsittelemästä aihetta. (Mt. 159–160.) Tehtiin linjaus, ettei Sipilän Katera Steel -kytkentöjä saa käsitellä lainkaan keskusteluohjelmissa eivätkä toimittajat saa tehdä omaa tiedonhankintaa aiheesta. (Mt. 145–146.)

Ylen sisäiset ongelmat vuotivat koko kansan tietoisuuteen, kun Suomen Kuvalehti julkaisi 30. marraskuuta jutun otsikolla *Pääministeri Sipilä vaiensi Ylen: Uutisten johto hyllytti Sipilä-jutut – Ruben Stiller sai varoituksen*. Jutussa kerrotaan yksityiskohtaisesti viime päivien tapahtumista ja toimittajien kokemasta sensuurista. Suomen Kuvalehti julkaisi myös kirjeen, jonka yleläiset laativat Atte Jääskeläiselle. Kirjeessä he ilmaisivat huolensa Sipilä-kiellosta ja siitä, etteivät pysty työssään noudattamaan Journalistin ohjeita. (Kauppinen 2016.)

Juttu herätti muiden medioiden kiinnostuksen Vuorikosken pääministeriltä saamia sähköposteja kohtaan. Kun Ylen johto ei suostunut julkaisemaan viestejä eikä halunnut Vuorikosken luovuttavan niitä muille, Vuorikoski päätti julkaista viestit itse Facebookissa. (Eronen, Liski & Vuorikoski 2017, 171.)

Pian tämän jälkeen Vuorikoski ja Eronen totesivat, etteivät enää pystyneet työskentelemään mediatalossa, jonka journalistiset arvot olivat niin kaukana heidän omista näkemyksistään. Päätöksen taustalla ei ollut yksittäistapaus, vaan heidän mielestään Ylessä noudatettiin toimituskulttuuria, jossa poliittiseen paineeseen oli taivuttu jo aiemmin. (Mt. 183.) Molemmat irtisanoutuivat Yleltä ja siirtyivät Suomen Kuvalehden palvelukseen (Mt. 191).

Ylen tapahtumat huomioitiin myös maailmalla. Toimittajat ilman rajoja -järjestö pudotti Suomen vuosittaisessa lehdistönvapausindeksissä kolmannelle sijalle. Suomi oli pitänyt kärkipaikkaa vuodesta 2010. (Vaitinen 2017.) Järjestö oli jo aiemmin ilmaissut huolensa Ylen tapahtumien vuoksi. Loppuvuodesta 2016 julkaistussa tiedotteessa järjestö totesi, että Ylen asema suomalaisella mediakentällä on ainutlaatuinen. Sen vuoksi Ylen tulisi toimia vastuullisesti ja tarjota yleisölle todenmukaista tietoa. (Reporters without borders 2016.)

Samoihin aikoihin myös suomalaiset toimittajayhdistykset tiedottivat olevansa huolissaan tutkivan journalismin riippumattomuudesta ja kriittisen journalismin toimintamahdollisuuksista. Yhdistykset muistuttivat, että toimituksen sisäinen yhteistyö on tärkeää erityisesti silloin, kun toimitus kohtaa ulkopuolista painostusta. Tiedotteessa korostettiin myös sitä, että yleisöllä on oikeus tietää merkittävistä asioista ja mielipiteistä. (Tutkivan journalismin yhdistys 2016.)

Maaliskuussa 2017 Julkisen sanan neuvosto antoi Ylelle langettavan päätöksen journalistisen päätösvallan luovuttamisesta toimituksen ulkopuolelle. JSN piti erityisen raskauttavana sitä, että Yle reagoi pääministerin viesteihin voimakkaammin kuin tavalliseen palautteeseen. Koska pääministerillä on mahdollisuus vaikuttaa Ylen rahoitukseen, hänen saamansa erityiskohtelu heikentää journalismin uskottavuutta ja on haitaksi demokratialle. (JSN 2017.)

Puoli vuotta Yle-kohun alkamisesta, tarkalleen 29. toukokuuta 2017, Atte Jääskeläinen jätti tehtävänsä vastaavana päätoimittajana ja Ylen Uutis- ja ajankohtaistoiminnan päällikkönä. Tiedotteen mukaan ratkaisuun päädyttiin yhteisymmärryksessä Ylen hallituksen ja toimitusjohtajan kanssa. (Niemi 2017.)

3.3 Toinen esimerkki painostuksesta: Pohjanmaan homosensuuri

Toinen paljon mediahuomiota saanut esimerkki painostuksesta tuli yleisön suunnalta. Juhannuksena 2013 kuuden maakuntalehden yhteisen Sunnuntaisuomalainen-sivuston kansijutussa käsiteltiin eri ikäisiä homoseksuaaleja. Pohjanmaan maakuntalehdet Ilkka ja Pohjalainen päättivät kuitenkin olla julkaisematta juttua. Asia tuli julkisuuteen elokuussa, kun siitä kerrottiin Journalisti-lehden verkkosivuilla. (Journalisti 2013.)

Ylen haastattelussa Ilkan päätoimittaja Satu Takala kertoi, että lehti oli saanut viime aikoina kovaa kritiikkiä useista homoseksuaalisuutta käsittelevistä jutuista. Aiemmin keväällä lehti oli kirjoittanut tasa-arvoisesta avioliittolaista, mikä oli johtanut uskovaisten lukijoiden vihaiseen palauteryöppyyn. ”Minun luonani kävi useita uskonnollisia lähetystöjä kysymässä, miksi lehti on kirjoittanut näitä juttuja. Minun on muun muassa toivottu kirjoittavan pääkirjoituksissa, että homous on syntiä”, Takala kertoi. (Kivi 2013.)

Takala ja Pohjalaisen päätoimittaja Kalle Heiskanen keskustelivat juhannusjutun julkaisusta. Yhdessä he totesivat, että lehdessä julkaistavista jutuista saatetaan tehdä se johdopäätös, että kyseessä on koko lehden yleinen linjaus ja kannanotto asian puolesta. Takalan mukaan jutun julkaisu olisi tässä tapauksessa voitu tulkita homojen oikeuksien tuputtamiseksi. (Kivi 2013.)

Juttuun haastateltiin myös Journalistiliiton puheenjohtaja Arto Niemistä. Hän totesi, että asia voidaan tulkita niin, että lehdet ovat pelänneet jutun julkaisemista. Niemisen mielestä oli väärä päätös olla julkaisematta juttua. (Kivi 2013.)

4 TUTKIMUSMENETELMÄ

Opinnäytetyötäni varten haastattelin seitsemää toimittajaa, jotka tekivät turvapaikanhakijoihin liittyviä uutisia syksyllä 2015. Toimittajat työskentelivät tuolloin neljän suuren valtakunnallisen uutismedian toimituksissa. Aiheen arkaluontoisuuden vuoksi toimittajat esiintyvät anonymieinä eikä heidän työnantajiaan tai muita tunnistetietoja mainita.

Valitsin menetelmäksi laadullisen tutkimuksen, koska halusin tutkia aihetta syvällisesti. Laadullisessa tutkimuksessa ei tehdä tilastollisia yleistyksiä, vaan pyritään kuvaamaan tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jostain ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 1998, 61.)

Suurimman osan haastatteluista tein kasvotusten keskustellen ja äänitallentimella nauhoittaen. Kahdessa tapauksessa tapaaminen ei onnistunut, joten tein haastattelut puhelimitse ja Skypellä. Haastattelut toteutettiin helmi–huhtikuussa 2018.

Haastattelut kestivät keskimäärin 30–40 minuuttia. Litteroin haastattelut lähes sanatar-kasti, mutta jätin pois turhia täytesanoja, jotta aineistoa olisi helpompi lukea. Litteroinnin yhteydessä poistin aineistosta haastateltavien nimet ja muut tunnistetiedot. Haastattelutallenteet tuhoan valmiin opinnäytetyön palautuksen jälkeen. Tutkimukseen valitut sitaattit olen luettavuuden ja haastateltavien anonymiteetin suojelemisen vuoksi muokannut hyvän yleiskielen mukaisiksi asiasisältöä muuttamatta.

4.1 Haastateltavien valinta

Päätin tutkimuksessani haastatella suurten valtakunnallisten uutismedioiden toimittajia, koska suuriin medioihin on kohdistunut eniten kritiikkiä. Ne myös ohjaavat yhteiskunnallista keskustelua ja ovat siksi merkittävässä asemassa yleisen asenneilmapiirin luomisessa. Oletin, että suuressa uutismediassa työskentelevä toimittaja saa enemmän palautetta kuin pieneen paikallislehteen kirjoittava. Myös toimittajien anonymiteetin säilyttämiseksi tuntui turvallisemmalta keskittyä kymmeniä toimittajia työllistäviin medioihin.

Haastateltavien etsimisen aloitin lukemalla syksyllä 2015 kirjoitettuja uutisia valitsemistani medioista ja etsimällä toimittajia, jotka kirjoittivat aiheesta paljon. Lähestyin heitä sähköpostiviestillä, jossa kerroin pääpiirteittäin tutkimukseni aiheesta ja keskeisistä ky-

symyksistä. Muutaman haastateltavan löydettyäni kysyin heiltä vinkkejä, keihin toimittajiin kannattaisi ottaa yhteyttä. Tämä osoittautui hyväksi keinoksi löytää haastateltavia, joilla oli aiheesta sanottavaa.

Viisi haastattelua tehtyäni totesin, että haastateltavien sukupuolijakauma oli liian epätasainen. Koska sukupuoli vaikutti olevan tutkimuksen kannalta merkittävä tekijä, otin yhteyttä vielä pariin naistoimittajaan. Lisähaastattelujen ansiosta sain vielä selkeämmän kuvan siitä, miten nais- ja miestoimittajien saama palaute eroaa toisistaan.

4.2 Haastattelumetodi

Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 34–35) mukaan haastattelu sopii joustavuutensa vuoksi moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelu on toimiva menetelmä, kun halutaan sijoittaa haastateltavan puhe laajempaan kontekstiin, selventää vastauksia tai syventää saatavia tietoja.

Haastattelumetodina käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Teemahaastattelussa olennaista on, että haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Teemahaastattelussa kysymysten muoto ja järjestys eivät ole yhtä tarkkoja kuin strukturoidussa lomakehaastattelussa, mutta se ei ole täysin vapaa kuten syvähaastattelu. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.)

Keskeiset tutkimuskysymykseni olivat:

- 1) Millaista painostusta turvapaikanhakijauutisia tehneet toimittajat ovat kokeneet?
- 2) Miten lukijoilta tuleva palaute ja painostusyrietykset vaikuttavat toimittajan työhön?
- 3) Miten syksyn 2015 pakolaiskriisin uutisointi haastateltavien mielestä onnistui suomalaisessa mediassa?

Näiden kysymysten pohjalta laadin haastattelukysymykset, jotka esitin kaikille haastateltaville. Reagoin haastateltavan vastauksiin kysymällä jatkokysymyksiä ja muuttamalla kysymysten järjestystä, jos keskustelun eteneminen luontevasti sitä vaati.

4.3 Aineiston analysointi

Haastattelujen analysointimenetelmäksi valitsin teemoittelun. Teemoittelussa aineistosta etsitään yhtenäisiä piirteitä, jotka toistuvat useamman haastateltavan vastauksissa.

Ne saattavat pohjautua teemahaastattelun teemoihin, ja odotettavasti esiin nousevat ainakin lähtökohtaiset teemat. Lisäksi esille tulee muitakin teemoja, jotka usein ovat lähtöteemoja kiinnostavampia. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 173.) Tekstimassasta on löydettävä ja eroteltava tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Onnistuneessa teemoittelussa teoria ja empiirinen aineisto ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja lomittuvat toisiinsa tutkimustekstissä. (Eskola & Suoranta 1998, 174–175.)

Teemoittelun pohjana käytin haastattelurunkoa, jonka olin tehnyt tutkimuskysymysteni pohjalta. Jaoin litteroidun aineiston aluksi laajempiin teemoihin, joita olivat toimittajien saama lukijapalaute, palautteen vaikutus ja painostuksen kokeminen sekä näkemykset syksyn 2015 turvapaikanhakijauutisoinnista. Sen jälkeen jaottelin aineiston pienempiin teemoihin.

Etsin haastateltavien vastauksista yhtäläisyyksiä ja saman kaltaisia kokemuksia, jotta saisin käsityksen esimerkiksi siitä, millaista maahanmuutosta ja turvapaikanhakijoista kirjoittavien toimittajien saama lukijapalaute on. Tarkoitus ei ollut tehdä yleistyksiä, vaan halusin tuoda esiin myös toimittajien yksilöllisiä kokemuksia.

5 HAASTATTELUJEN ANALYSOINTI

Tässä luvussa analysoin toimittajien haastatteluja aiemmassa luvussa kerrotun menetelmän mukaisesti. Aluksi käsittelen toimittajien saaman lukijapalautteen määrää ja sisältöä. Sen jälkeen syvennyn tarkastelemaan palautteen vaikutusta toimittajan työhön ja painotuksen kokemuksesta. Lopuksi käsittelen toimittajien näkemyksiä syksyn 2015 turvapaikanhakijauutisoinnista.

5.1 Millaista palautetta toimittajat saivat?

Turvapaikanhakijoista uutisia tehneet toimittajat saivat enimmäkseen negatiivista palautetta. Yhtä toimittajaa lukuun ottamatta kaikki kertoivat saaneensa haukkumista ja loukkaavia viestejä.

"Haukutaan valehtelijaksi ja kommariksi. Suoria tappouhkauksia en ole saanut, mutta sellaisia viestejä tulee, että 'sut pitäis tapaa' tai 'kannattaa varoa, kun kävelee tuolla Helsingin kaduilla'."

Suuri osa palautteesta koski näkökulmien valintaa ja uutisoinnin tapaa.

"Nykyään klassikko on, että 'miksi ette kerro tästä' ja linkki MV-lehden juttuun, jossa väitetään turvapaikanhakijan raiskanneen lapsen tai jotain muuta täysin keksittyä. Tietenkin tuollaiset tapaukset ja juttuvinkit selvitetään, mutta emme voi uutisoida, jos asia ei pidä paikkaansa.

Tuntuu, että palautetta tuli eniten jutuista, joissa turvapaikanhakijat itse olivat äänessä. Samoin Migriin ja sisäministeriöön suhtauduttiin kriittisesti ja heidän haastattelemisestaan tuli palautetta."

Palautteen lähettäjien mielestä turvapaikanhakijoiden näkökulmasta juttua tekevä toimittaja on puolueellinen.

"Yleensä koko juttu luetaan niin, että toimittajalla on joku selkeä poliittinen agenda, jota hän ajaa. Jos haastattelen turvapaikanhakijoita ja teen jutun heidän näkökulmastaan, sitä pidetään osoituksena siitä, että yritän vakuuttaa suomalaiset siitä, että kaikkien tänne tulijoiden pitäisi antaa jäädä. Että minä olen tällainen vihervasemmistolainen, mokuttaja, petturi, kansanvihollinen."

Kaksi naistoimittajaa kertoi saaneensa useita uhkaavia viestejä, joista suurin osa oli seksuaalisella väkivallalla uhkailua. Lisäksi yksi toimittaja kertoi saaneensa yksittäisen viestin, jossa häntä uhattiin väkivallalla.

"Raiskausuhkailuja tuli eniten. 'Toivottavasti sinut raiskataan seuraavaksi.' 'Pidän huolen, että lapsesi raiskataan. Katsotaan sitten, mitä kirjoitat.'

Yksi toimittaja otti yhteyttä lakimieheen ja harkitsi rikosilmoituksen tekemistä. Viesteissä uhattiin esimerkiksi viiltää toimittajan kaula poikki. Lakimiehen mukaan laittoman uhkauksen ja kunnianloukkauksen kriteerit täyttyivät. Toimittaja päätti kuitenkin jättää rikosilmoituksen tekemättä.

Myös toinen uhkailun kohteeksi joutunut toimittaja päätti jättää rikosilmoitukset tekemättä, vaikka useamman viestin kohdalla rikoksen tunnusmerkit täyttyivät. Hän kertoo tilanteen olleen niin raskas, ettei hänellä ollut voimia rikosilmoituksen tekemiseen.

Journalisti-lehti kysyi toimittajien kokemuksia uhkailusta vuonna 2016. Vastaajista 16 prosenttia eli noin joka kuudes kertoi saaneensa parin viime vuoden aikana uhkailua sisältäneitä viestejä. Monikulttuurisuuteen ja maahanmuuttoon liittyvien aiheiden käsittely aiheuttaa enemmän uhkausviestejä kuin minkään muun aiheen. Noin 40 prosenttia vastaajista ilmoitti uhkauksen liittyneen maahanmuuttoon. (Marttinen 2016.)

5.1.1 Ketkä palautetta lähettävät

Lähes kaikkien vihaviestejä saaneiden kokemus oli, että palautteen takana on järjestäytynyt ihmisjoukko. Turvapaikanhakijoita käsitteleviä uutisia ruoditaan keskustelupalstoilla, kuten Homma-forumilla, ja maahanmuuttokriittisissä blogeissa, jonka jälkeen kymmenet ihmiset lähettävät toimittajalle samankaltaisen viestin. Palautetta lähetetään sekä nimettömästi että omalla nimellä.

"On tietty kansanosia, joka seuraa aihetta tarkasti ja antaa järjestelmällisesti palautetta. Huomaa, että se on järjestelmällisen vaikutuksen tulosta. Usein käydään aika nopeasti toimittajaan henkilökohtaisesti kiinni ja tarkoituksena on vaikuttaa uutisointiin."

Palautetta lähettävät ahkerimmin maahanmuuttoon ja turvapaikanhakijoihin kielteisesti suhtautuvat. Osalla toimittajista on kokemuksia myös turvapaikanhakijoita puolustavien lähettämästä palautteesta.

"Maahanmuuton kustannusten ja maahanmuuttajien työllistymisen tarkastelusta on tullut kielteistä palautetta turvapaikka-aktivisteilta, jotka kokevat, että koko kysymystä ei saisi käsitellä. Heidän mielestään on leimaavaa puhua siitä, miten kaliksi maahanmuutto tulee, elleivät tietyt ihmisryhmät työllisty."

”Nykyään on ruvennut tulemaan palautetta myös niiltä, jotka puolustavat kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden jäämistä Suomeen. Heiltä tulee aktiivisesti viestiä, että tehkää juttu tästä ja tästä tapauksesta. Jotkut ovat kokeneet myös sen vähän painostavaksi, kun tulee niin paljon vaatimuksia tältä toiselta puolelta.”

5.1.2 Sukupuolen vaikutus palautteeseen

Toimittajien kokemuksen mukaan nais- ja miestoimittajien saamassa palautteessa on selkeitä eroja. Koska suurin osa palautteen lähettäjästä on miehiä, törkeää kielenkäyttöä sisältävät viestit kohdistuvat useimmiten naisiin.

”Joskus olen kirjoittanut jonkun miehen kanssa maahanmuuttoaiheisen jutun. Jutussa oli molempien nimet, mutta vain minä sain palautetta.”

”Maahanmuuttoaiheista kirjoittaessa olen saanut sellaista palautetta, että taidatkin itse olla ulkomaalaisten miesten perään. Kaikenlaisia salaliittoteorioita ja huorittelua, jota miestoimittajat eivät varmaan kauheasti saa.”

Tampereen yliopiston *Vihapuhe sanavapautta kaventamassa* -tutkimuksessa haastateltiin toimittajia ja asiantuntijoita heidän kokemastaan häirinnästä. Tutkimuksessa selvisi, että naisiin kohdistuu seksististä ja väkivaltaista uhkailua, huorittelua sekä sukupuolielämään liittyviä vihjailuja. Maahanmuutosta kirjoittavat naistoimittajat ja rasismien parissa työskentelevät asiantuntijat kertoivat, että heitä huoritellaan ja heidän vihjailaan olevan seksuaalisessa kanssakäymisessä maahanmuuttajien, tummaihoisten tai ruotsinkielisten kanssa. (Pöytäari ym. 2013, 119-120.)

Yksi haastatteleistani naistoimittajista oli sitä mieltä, ettei sukupuolella ole merkitystä. Hän koki saaneensa palautetta vain siksi, että oli tarttunut yleisöä kuohuttavaan aiheeseen.

”En oikein tykkää siitä, että naiset uhriuttavat itseään. En usko, että sillä, että olen nuori nainen, olisi ollut hirveästi merkitystä siinä.”

5.1.3 MV-lehden hyökkäys

Turvapaikanhakijoiden saapuminen Suomeen sai aikaan vastamedioiden aktivoitumisen. Avoimesti rasistisella MV-lehdellä oli tapana hyökätä toimittajien kimppuun tekemällä heistä perättömiä juttuja. Osa haastatteleistani toimittajista kertoi joutuneensa MV-lehden kohteeksi.

”Jos MV-lehti kirjoittaa, sen tietää, että kohta alkaa sähköposti laulaa. Palaute on selkeästi masinoitua, hyvin samantyyppistä. Joku linkkasi minulle jonkun keskustelun, jossa puhuttiin, että miten urani tuhotaan. Niillä oli kaikenlaisia suunnitelmia, että tehdään rikosilmoituksia, jotta joudun kuulusteluihin ja saan potkut.”

Sama toimittaja on joutunut MV-lehden lukijoiden riepoteltavaksi useamman kerran. Vä-
lillä seuraukset ovat olleet tavallista vakavampia.

”Kollegani kirjoitti jutun, joka osoittautui virheelliseksi. Saamansa vihapostin vuoksi hän otti nimensä pois jutusta, jonka jälkeen MV-lehti keksi, että minä olisin tehnyt sen jutun. He julkaisivat nimeni ja kuvani ja väittivät, että valehtelen. Se laukaisi isoimman palauteryöpyn.”

Saamiensa tappo- ja raiskausuhkausten vuoksi toimittaja haki turvakieltoa. Maistraatti voi myöntää turvakiellon henkilölle, jolla on perusteltu syy epäillä oman tai perheensä turvallisuuden olevan uhattuna. Kun turvakielto on voimassa, henkilön osoitetietoja ei saa antaa väestötietojärjestelmästä muille kuin viranomaisille. (Maistraatti).

Noin puoli vuotta tapahtuneen jälkeen toimittaja siirtyi työskentelemään toiselle osastolle. Syyksi hän kertoi halunneensa kokeilla jotain uutta, sillä oli ollut uutistoimituksessa useamman vuoden. Uhkaavalla palautteella ei hänen mukaansa ollut vaikutusta päätökseen.

5.1.4 Palautteen määrä ja sosiaalisessa mediassa näkyminen

Palautteen määrä vaihteli toimittajakohtaisesti paljon. Osa toimittajista profiloitui turva-
paikanhakijoista kirjoittavaksi ja sai siksi enemmän ja rankempaa palautetta. Yksi kertoi saaneensa vain vähän suoraa palautetta esimerkiksi sähköpostilla, mutta keskustel-
leensa lukijoiden kanssa Twitterissä. Yleinen kokemus oli, että palautetta tuli uuden ju-
tun julkaisun jälkeen enemmän. Moni sai palautetta päivittäin.

”Kyllähän tämä puhuttaa ja kuohuttaa paljon. Tästä aiheesta tulee enemmän pa-
lautetta kuin monista muista aiheista. Jostain syystä nämä pakolais- ja maahan-
muuttoaiheet aika lailla kiinnostavat ja herättävät keskustelua.”

Palautetta tuli toimittajille suoraan sähköpostilla tai puhelimeen. Lisäksi keskustelua
käytiin sosiaalisessa mediassa, kuten Facebookissa ja Twitterissä. Tällaisessa keskus-
telussa toimittaja on mukana. Erikseen on nettikeskustelu, jota lukijat käyvät keske-
nään juttujen kommenttilaatoissa ja keskustelufoorumeilla.

Toimittajien aktiivisuus sosiaalisessa mediassa oli vaihtelevaa. Yksi kertoi osallistuvansa mielellään jutuistaan käytäviin asiallisiin keskusteluihin Twitterissä. Toinen on aktiivinen Twitterissä siitä huolimatta, että hänen kokemuksensa mukaan sosiaalisessa mediassa näkyvästi esillä oleminen lisää vihapostin määrää. Osa toimittajista koki, ettei sosiaalisessa mediassa kannata alkaa väittelemään sellaisten henkilöiden kanssa, jotka vain pyrkivät provosoimaan tai esittävät perättömiä väitteitä. Omaa käytöstä sosiaalisessa mediassa pyritään hillitsemään ja harkitaan tarkkaan, kuinka henkilökohtaisia asioita jaetaan julkisesti.

5.1.5 Palautteeseen reagointi

Yhtä toimittajaa lukuun ottamatta kaikki kertoivat saaneensa jutuistaan myös rakentavaa kritiikkiä. Tällaiseen palautteeseen toimittajat suhtautuivat positiivisesti. Suoraan sähköpostilla tuleviin asiallisiin viesteihin kaikki kertoivat vastaavansa, jos ehtivät.

Kaksi toimittajaa kertoi kokevansa velvollisuudekseen kommunikoida yleisön kanssa. Journalististen prosessien avaaminen yleisölle on heidän mukaansa parempi vaihtoehto kuin se, että toimittajat vetäytyvät norsunluutorniin ja lukijat keskustelevat uutisista keskenään.

Moni oli sitä mieltä, että asiallinen palaute herättää ajatuksia ja saa katsomaan asioita uudesta näkökulmasta.

"Kritiikki pakottaa pohtimaan omaa juttua kaikin puolin, mutta toki sitä pitäisi pohtia muutenkin."

"Pyrin suhtautumaan palautteeseen niin, että sieltä voi tulla ajatuksia siitä, mitä lukijat haluaisivat tietää."

Toisenlainen suhtautuminen toimittajilla oli verkossa julkaistun jutun kommentteihin. Kommenttien lukeminen koettiin turhaksi ja aikaa vieväksi, koska niihin harvemmin kirjoitetaan rakentavaa kritiikkiä.

"Jutun alle tulevia kommentteja en ole pitkään aikaan lukenut ollenkaan, koska luulen, että se voisi vaikuttaa käsityksiini asioista."

5.2 Palautteen vaikutus ja painostuksen kokeminen

Kukaan haastatelluista toimittajista ei suoraan myöntänyt, että olisi jättänyt kirjoittamatta jostain aiheesta lukijapalautteen vuoksi. Kaikki olivat vahvasti sitä mieltä, ettei rakukaan palaute saa vaikuttaa uutisointiin tai näkökulmien valintaan.

”Toimittajan velvollisuus on huolehtia, ettei anna ulkopuolisten asioiden tai ihmisten vaikuttaa työhön. On tärkeää, että tällaisen palautteen antaa mennä toisesta korvasta sisään ja toisesta ulos, eikä ala vatvomaan sitä. En voi sanoa, ettei palautteella olisi mitään merkitystä, mutta pyrin olemaan reagoimatta siihen.”

Toimittajista kaksi kertoi kokeneensa painostusta. Muut eivät kokeneet saamaansa palautetta painostavana. Toinen toimittaja koki painostusta lukijoilta, toinen poliittisilta toimijoilta. Molempien kokemus oli, että painostuksen tarkoitus on hiljentää toimittaja. Poliittiset toimijat kirjoittavat julkisia tekstejä, joiden tarkoitus on painostusta kokeneen toimittajan mielestä se, ettei toimittaja enää haluaisi kirjoittaa maahanmuuttoon ja turvapaikanhakijoihin liittyviä juttuja. Hän kertoi reagoivansa kansanedustajien sanomisiin voimakkaammin kuin tuntemattomien ihmisten, sillä ajattelee, ettei kansanedustajien pitäisi esittää perättömiä väitteitä. Toisen toimittajan mukaan lukijoilta tulevien viestien sanoma on selvä: ”Jos vielä kirjoitat, sinulle käy huonosti.”

Lukijapalautteen vaikutus toimittajaan on hyvin toimittajakohtaista. Kaikki olivat sitä mieltä, ettei maahanmuuttoaiheista kirjoittava toimittaja voi välttyä solvauksilta, vaan se kuuluu työn kuvaan. Toimittajat kertoivat olevansa jo niin tottuneita maahanmuuttovastaisen lukijoiden vihapostiin, ettei se enää juurikaan vaikuta heihin.

Turvapaikanhakijoista ja maahanmuutosta kirjoittamiseen liittyy aivan erilaisia paineita kuin muihin aiheisiin. Osa toimittajista myönsi, että jatkuvan vihapalautteen kohteena oleminen käy toisinaan raskaaksi. Ääriesimerkin vihapostin vaikutuksesta kertoi toimittaja, joka joutui jäämään sairauslomalle rajun palautevyöryn vuoksi.

”Olin himassa viikon, en uskaltanut oikein mennä ulos. Kävin kaupassa, mutta katsoin koko ajan selkäni taakse. Olin aika säikky kieltämättä. Olin aika heikossa hapeissa silloin.”

Pahinta tilanteessa oli toimittajan mukaan se, ettei hän saanut silloiselta työnantajaltaan lainkaan tukea. Lopulta hän päätyi vaihtamaan työpaikkaa.

Samankaltaisia kokemuksia työnantajan suhtautumisesta toimittajan kokemaan uhkailuun oli myös Journalisti-lehden kyselyyn vastanneilla. Noin 18 prosenttia miehistä ja

12,8 prosenttia naisista vastasi, ettei työnantaja ole reagoinut mitenkään, vaikka asiasta on ilmoitettu. Enemmistö vastaajista arvioi, että työnantaja suhtautuu turvallisuusasioihin yleisesti neutraalisti tai myönteisesti. Noin viidennes kuitenkin koki, että työnantajan suhtautuminen on epämääräistä tai välinpitämätöntä. (Marttinen 2016.)

Yksi haastattelemani toimittaja lähetti minulle haastattelun jälkeisenä päivänä sähköpostin, jossa kertoi vielä tarkemmin ajatuksiaan palautteen ja painostuksen vaikutuksesta.

”Huomasin esimerkiksi eilen miettiväni sitä mahdollisuutta, että et olisikaan opinäytetyötä tekevä opiskelija, vaan esimerkiksi MV-lehdelle kirjoittava ”reportteri”. Ajatus on täysin naurettava, mutta kai sekin jostain kertoo, että tällainen mahdollisuus edes juolahtaa mieleen.”

Hän kertoi olevansa hyvin tarkka siitä, mitä julkaisee sosiaalisessa mediassa. Huumorin ja ironian käytössä hän on erityisen varovainen, koska kokee, että hänet ymmärretään tahallaan väärin. Vihapostin lähettäjät vaikuttavat ajattelevan, että toimittajan sanomiset ovat yhtä kuin hänen työnantajansa kanta. Hän kertoi poistavansa sosiaaliseen mediaan kirjoittamiaan kommentteja, jos vähänkään epäilee, että kommenttia voisi myöhemmin käyttää häntä vastaan.

Jo useamman vuoden lähes täysin maahanmuuttoon ja turvapaikanhakijoihin liittyviin aiheisiin keskittynyt toimittaja kertoi haastattelussa, että aikoo jatkossa keskittyä muihin aiheisiin. Hänen lähettämästään sähköpostista käy ilmi, että hän on pohtinut asiaa jo pidempään.

”Mietin myös usein kuinka mukavaa olisi tehdä juttuja jostain ihan toisesta aiheesta, ja tähän haluan vaikuttaa juuri se, että ei tarvitse miettiä uutisen aggressiivista vastaanottoa.”

Myös muut toimittajat kertoivat joko kokeneensa itse tai kuulleensa kollegoilta, että turvapaikanhakijoista ja maahanmuutosta kirjoittaminen voi pidemmän päälle käydä rasakaaksi juuri jatkuvan palautteen vuoksi.

Vihapuhe sanavapautta rajoittamassa -tutkimuksessa haastatellut toimittajat kertoivat olevansa väsyneitä kirjoittamaan aiheista, joista nousee aina kohu. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että toimittajat ovat toisinaan liian turvallisuushakuisia. (Pöyhtäri ym. 2013, 136.)

5.3 Miten pakolaiskriisin uutisointi onnistui?

Tässä alaluvussa käsittelen toimittajien näkemyksiä pakolaiskriisin uutisoinnin onnistumisesta sekä heidän edustamissaan medioissa että suomalaisessa mediassa yleisesti. Lopuksi analysoin toimittajien käsityksiä vastamedioiden vaikutuksesta uutisointiin.

5.3.1 Mitä toimituksissa tapahtui?

Medialiiton tilaaman mielipidetutkimuksen mukaan 41 prosenttia suomalaisista kokee, että kotimaisen median maahanmuuttokysymysten uutisoinnissa on epäonnistuttu. Suurin osa näin vastanneista on sitä mieltä, että media on vähätellyt maahanmuuton ongelmia. Lähes puolet vastaajista ajatteli kotimaisen median tuottavan jonkin verran valheellisia uutisia. (Medialiitto 2017.)

Kaikki haastatteleman toimittajat olivat yhtä mieltä siitä, että turvapaikanhakijoiden saapumista Suomeen käsiteltiin samoilla kriteereillä kuin muitakin uutisia. Uutisoinnissa pyrittiin tasapuolisuuteen ja totuudenmukaisuuteen. Kukaan ei kertonut kokeneensa painostusta esimiesten suunnalta. Kiellettyjä aiheita ei ollut, eikä kukaan käskenyt muokata juttua tietynlaiseksi.

Muutama nosti esiin, että faktoihin kiinnitettiin erityisen tarkkaa huomiota. Aiheen ympärillä liikkuneiden huhujen ja vale uutisten vuoksi haluttiin olla varmoja, että uutisoidaan vain varmistettua tietoa. Uutisoinnin monipuolisuus nousi myös esiin vastauksissa. Toimittajat kokivat, että heidän työnantajansa pitivät tärkeänä moniäänistä uutisointia ja erilaisia näkökulmia.

Kielen käytöstä ja oikeista termeistä keskusteltiin toimituksissa jonkin verran. Yhden toimittajan mukaan välillä aina muistutettiin, että puhutaan ihmisistä, ei ongelmasta. Samalla hän toteaa, että kohu-uutisten kieli kääntyy helposti negatiiviseksi.

Toinen toimittaja muisteli keskustelua paperittomat-termin ympärillä. Aiemmin neutraali sana muuttui yhtäkkiä poliittisesti arvolutuneeksi ja sai rinnalleen termin ”laittomasti maassa olevat”. Toimitukseen alkoi tulla paljon palautetta, koska paperittomat-termiä pidettiin puolueellisena. Sen jälkeen toimituksessa keskusteltiin, kumpaa termiä kannattaisi käyttää ja liittykö niihin jotain ongelmia.

5.3.2 Uutisoinnin onnistuminen

Kysyin toimittajilta, miten hyvin syksyn 2015 uutisointi heidän mielestään onnistui suomalaisessa mediassa. Monen mielestä aihe oli hankala, koska keskustelu polarisoitui nopeasti.

Yksi haastateltavista piti ongelmallisena sitä, että juttuja tehtiin selkeästi kahdelle eri yleisölle. Jos asiaan oli kaksi näkökulmaa, niitä ei laitettu samaan juttuun, vaan ne julkaistiin erikseen. Toimittajan mielestä tällaisella uutisoinnilla pyrittiin saamaan aikaan reaktioita sekä turvapaikanhakijoiden puolustajissa että vastustajissa. Tämä lisäsi keskustelun polarisoitumista ja sai eri mieltä olevat vetäytymään omiin leireihinsä entistä tiukemmin.

Osa toimittajista oli sitä mieltä, että media loi vastakkainasettelua suomalaisten ja turvapaikanhakijoiden välille ja uutisoinnissa korostui rikollisuus. Turvapaikanhakijoiden tekemiä rikoksia käsiteltiin täysin erilaisena ilmiönä kuin muuta rikollisuutta ja esimerkiksi vastaanottokeskuksissa tapahtuneista tappeluista uutisoitiin turhaan. Uutisoinnissa kiinnitettiin enemmän huomiota rikoksen tekijään kuin varsinaiseen rikokseen.

Kahdella toimittajalla oli asiasta päinvastainen näkemys. Toisen mielestä median ensireaktio oli, että turvapaikanhakijat otetaan avosylin vastaan. Heistä tehtiin liian kritiikitömiä uutisia, ja analyttisyys ja objektiivisyys toisinaan unohtuivat.

”Kun nämä turvapaikka-asiat ovat niin herkkiä ja monien ihmisten kohtalot ovat traagisia, on vaarana, että media vain toimii eri ihmisten asian äänitorvena sen sijaan, että pyrittäisiin selvittämään, mistä on kyse. Median pitäisi analysoida systeemiä ja rakenteellista tasoa. Sitä voi käsitellä ihmisten kautta, mutta jos se jää vain ihmisten nyhkytarinoiden esiin tuomiseksi, siitä ei jää lukijalle mitään kättä pitempää.”

Myös toisen toimittajan mielestä media oli liian maahanmuuttomyönteinen.

”Sanotaan, että toimittajat ovat keskimäärin vihreitä, vasemmistolaisia ja suvaitsevaisia. Olen itsekkin suvaitsevainen, mutta sen ei pitäisi estää sitä kriittisyyttä. Koen, että oltiin liian myönteisiä, ollaan ehkä vieläkin, ja se osittain aiheutti tämän tulenaran tilanteen. Ihmiset ihan oikeasti ja aidosti kokivat, että media ei kerro näistä asioista, että media ei kerro kaikkea.”

Osa toimittajista pohti, millainen rooli median pitäisi ottaa hankalan ja kuohuttavan aiheen uutisoinnissa. Tasapainottelu inhimillisen näkökulman ja yhteiskunnallisen merkityksen ja turvallisuuden välillä ei ollut aina helppoa.

”Itsekin tiesin, että jos teen jutun siitä, että turvapaikanhakijaa syytetään raiskauksesta, niin millainen reaktio siitä syntyy. Ei se reaktio silti voi olla syy jättää juttua tekemättä. Ei voi kuin yrittää tehdä duuninsa asiallisesti.”

Haastatteluissa nousi esiin myös se, että turvapaikanhakijauutisissa pääsevät useimmiten ääneen viranomaiset. Yhden toimittajan mukaan viranomaisten sanomiset otetaan totuutena, koska niitä on hankala kyseenalaistaa. Toinen huomautti, että asiaan vaikuttavat myös resurssit. Kun juttuja tehdään enimmäkseen toimituksesta käsin sen sijaan, että lähdetäisiin juttukeikalle, on tyydyttävä viranomaisen näkökulmaan.

Aiheesta tehty tutkimus vahvistaa toimittajien kokemukset. Suomen Lontoon instituutin ja Suomen Benelux-instituutin selvityksessä tarkasteltiin pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin liittyviä sanomalehtitekstejä Suomessa, Isossa-Britanniassa ja Belgiassa. Suomalaisista lehdistä tutkimukseen valittiin Helsingin Sanomat ja Aamulehti. Tutkimuksessa todettiin, että vaikka Helsingin Sanomissa ääneen pääsevät useat eri tahot, pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kommenttien osuus on suhteessa vähäisempi kuin poliitikkojen, asiantuntijoiden ja viranomaisten. Aamulehdessä puolestaan turvapaikanhakijat eivät pääse ääneen juuri lainkaan. (Sumuvuori ym. 2016.)

5.3.3 Vastamedioiden vaikutus

Vastamedioissa usein esitetyt väitteet toimittajien valehtelusta ja asioiden pimeyttämisestä olivat haastateltujen mielestä perättömiä. Yhden haastateltavan mukaan Suomessa ei ole sellaista kulttuuria, jossa olisi mahdollista järjestelmällisesti peitellä asioita.

”Usein tässä aihepiirissä palaute on järjestelmällistä ja tähän hommaan kuuluu se epäily valtamediaa ja valtarakenteita, päättäjiä ja viranomaisia kohtaan. Tällaisiin syytöksiin ja ajatuksiin toimituksissa reagoidaan Suomessa mielestäni tosi hyvin. Ei tule mieleen asiaa aihepiiristä, joka näyttäisi siltä, että sitä olisi peitelty tai jätetty käsittelemättä.”

Yksi toimittajista kertoi käsitelleensä myös ilmiöön liittyviä kriittisiä asioita osittain siksi, että halusi kumota väitteen, jonka mukaan niitä asioita ei käsitellä valtamediassa. Vastamedioiden kirjoittelu ja muu keskustelu aiheen ympärillä eivät toimittajan mukaan suoraan vaikuttaneet hänen toimintaansa, mutta hän otti ne huomioon.

Yksi toimittajista oli sitä mieltä, ettei MV-lehden kaltaisia ilmiötä kannata sivuuttaa pohtimatta, mistä ne johtuvat.

”Olisi helppo sanoa, ettei sekopäihin tarvitse kiinnittää huomiota. Ehkä siinä kannattaa vähän miettiä sitä, että johonkin tarpeeseen MV-lehtikin vastaa. Varmaan perinteisen median uutisoinnissa oli puutteita ja ongelmia. Sitä on hyvä pohtia.”

6 LOPUKSI

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia turvapaikanhakija-uutisia tehneillä toimittajilla on painostuksesta. Selvitin myös toimittajien näkemyksiä vuoden 2015 pakolaiskriisin uutisoinnin onnistumisesta sekä heidän omassa mediasaan että suomalaisessa mediassa yleisesti. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla seitsemää toimittajaa.

Haastatteluissa selvisi, että suurin osa toimittajista ei kokenut tulleeensa painostetuksi. Seitsemästä toimittajasta kaksi kertoi kokeneensa painostusta. Negatiivinen ja osittain asiatonkin yleisöpalautte oli kaikille tuttua. Kolme toimittajaa oli saanut uhkaavia viestejä.

Toimittajan saaman palautteen määrään vaikutti selkeästi aktiivisuus sosiaalisessa mediassa, maahanmuuttojournalismiin keskittyminen sekä sukupuoli. Vaikka toimittajat sa-noivat jollain tavalla jo turtuneensa solvauksiin, moni koki maahanmuutosta ja turvapai-kanhakijoista kirjoittamisen raskaaksi. Osa haastateltavista työskentelee nykyään erilai-sissa tehtävissä, joissa ei joudu samanlaisen palautteen kohteeksi.

Toimittajien näkemykset pakolaiskriisin uutisoinnin onnistumisesta poikkesivat jonkin verran toisistaan. Suurimman osan mielestä uutisointi oli liian negatiivista ja keskittyi luo-maan vastakkainasettelua suomalaisten ja turvapaikanhakijoiden välillä. Osan mielestä media suhtautui turvapaikanhakijoiden saapumiseen liian myönteisesti ja kriitikkömästi

Moni tuntui vierastavan painostuksen käsitettä eikä halunnut kutsua saamaansa pa-lautetta painostavaksi, vaikka sen olisi voinut sellaiseksi määritellä. Edes toimittaja, joka kertoi joutuneensa lopulta irtisanoutumaan työstään vihapalautteen vuoksi, ei kokenut tulleeensa painostetuksi.

Tampereen yliopiston *Mistä on suomalainen toimittaja tehty?* -tutkimuksessa selvitettiin toimittajien näkemyksiä omasta työstään ja suomalaisen journalismin nykytilasta. Tutki-musta varten haastateltiin 366 toimittajaa. Tutkimuksen mukaan suomalaiset toimittajat luottavat edelleen journalistin perinteisiin tehtäviin, joita ovat asioiden kertominen sellai-sena kuin ne ovat, riippumattomana tarkkailijana toimiminen, ajankohtaisten asioiden analysointi ja poliittisten päättäjien valvonta. Tutkimuksesta käy myös ilmi, että suoma-laista journalistista kulttuuria määrittelee vahvasti autonomisuus. Suomalaisten toimitta-jien kokemuksen mukaan erilaiset ulkopuoliset instituutiot eivät pääse vaikuttamaan hei-dän toimintaansa vahvasti. (Pöyhtäri, Väliverronen, Ahva 2014, 36.)

Omassa tutkimusaineistossani tulivat esiin samat asiat. Haastattelemillani toimittajilla vaikuttaa olevan vahva ammatti-identiteetti, joka pohjautuu journalistin ihanteisiin. Näkemys omasta roolista ja merkityksestä saattaa auttaa toimittajia torjumaan painostusta.

Osa toimittajista pohti, millainen rooli medialla on tunteita herättävien aiheiden uutisoinnissa. He tiedostivat, että esimerkiksi turvapaikanhakijoiden tekemistä rikoksista kertominen saattaa lisätä rasistista liikehdintää ja vaikuttaa keskusteluilmapiiiriin negatiivisesti. Toisaalta kertomatta jättäminen on vielä huonompi vaihtoehto ja ruokkii epäluottamusta mediaa kohtaan.

Tutkimus herätti pohtimaan, mitä toimittajan täytyy sietää. Alalla vasta ensiaskeleita otavana tuntui hurjalta kuulla, miten arkipäiväisesti toimittajat puhuivat saamastaan vihapostista. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että maahanmuuttoon ja turvapaikanhakijoihin liittyviä juttuja tehdessä karkeakin palaute kuuluu asiaan. Suurimmalla osalla toimittajista oli kokemusta asiasta jo ennen vuoden 2015 tapahtumia.

Toimittajien kokemasta vihapuheesta ja uhkailusta on keskusteltu viime vuosina paljon. Joissain tapauksissa häirintä on aiheuttanut toimittajalle todellisen, fyysisen uhan. Turun Sanomien toimittaja Rebekka Härkönen sai tappouhkauksia kirjoitettuaan turvapaikanhakijasta, joka auttoi Turun puukotuksen uhreja elokuussa 2017. Vihaviestien lisäksi häntä häirittiin julkisilla paikoilla, eikä hän enää uskaltanut liikkua vapaasti kotikaupungissaan. Lopulta Härkönen joutui muuttamaan Turusta Helsinkiin. (Määttänen 2018.)

Jos toimittajat joutuvat pelkäämään vihakampanjan kohteeksi joutumista, se rajoittaa väistämättä sananvapautta. Yhteiskunnallisesti merkittäviä aiheita saattaa jäädä käsittelemättä, jos toimittajat eivät rankan palautteen vuoksi halua tarttua niihin. Haastattelemani toimittajat eivät kokeneet, että olisivat vältelleet joitain aiheita palautteen vuoksi. Heidän vastauksistaan kuitenkin huomaa, ettei jatkuva maalitauluna oleminen ole helppoa.

Toimittajien työssä jaksamisen kannalta työnantajan ja työyhteisön tuki on hyvin olennaisessa roolissa. Osa haastateltavista kertoi, että esimies on tukenut hankalassa tilanteessa. Monella työpaikalla kerrottiin olevan toimintasuunnitelma toimittajan saamien uhkauksien varalta. Yksi toimittaja kertoi jääneensä vaikeassa tilanteessa ilman tukea, mikä vaikeutti suuresti hänen selviytymistään.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta olennaista oli, että toimittajat saivat puhua vapaasti. Sen vuoksi anonymiteetin suojeleminen oli prosessin jokaisessa vaiheessa äärimmäisen tärkeää. Olen häivyttänyt toimittajien kommentteista ja kertomuksista kaikki yksityiskohdat, joiden avulla heidät saatettaisiin tunnistaa. Tutkijana minun on oletettava, että haastateltavat ovat kertoneet kokemuksistaan rehellisesti, koska olen antanut heille mahdollisuuden siihen. Kaikki tutkimukseen osallistuneet antoivat haastattelun vapaaehtoisesti ja moni oli sitä mieltä, että aiheen tutkiminen on tärkeää.

Kiinnostava kohde jatkotutkimukselle olisivat pienet paikallislehdet. Etenkin mainostuloista riippuvaisten ilmaisjakelulehtien kokema painostus on varmasti erilaista kuin suurten mediatalojen.

Turvapaikanhakijauutisoinnissa on valtavasti aineksia myös mediasisältöjen analyysiin. Jatkossa voisi tutkia, miten median suhtautuminen turvapaikanhakijoihin on muuttunut vuodesta 2015 vuoteen 2017.

LÄHTEET

- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Eronen, J. Liski, J. Vuorikoski, S. 2017. Ylegate. Helsinki: Pulitzer.
- Eronen, J. Liski, J. Vuorikoski, S. 2016. Pääministerin sukulaisten omistamalla yrityksellä noin puolen miljoonan euron tilaus Terrafamesta. Yle Uutiset 25.11.2016. <https://yle.fi/uutiset/3-9315671> Viitattu 21.2.2018
- Herranen, T. 2017. Valeuutistutkimus 2017. Medialiitto 14.11.2017. http://www.medialiitto.fi/files/4323/Valeuutistutkimus_14.11.2017.pdf Viitattu: 20.2.2018
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Honkonen, M. 2017. Painostus vaikuttaa vain vähän & Painostuksen monet muodot. Journalisti 7/2017. <http://view.24mags.com/mobilev/a4a9867628cbcd57e742425da05cadae#/page=10> Viitattu 21.2.2018
- Horsti, K. 2005. Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa. Väitöskirja. Tiedotusopin laitos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy. <https://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67525/951-44-6423-0.pdf?sequence=1> Viitattu: 18.2.2018
- Hurta, A. Mäntymaa, E. Tuominen, S. Toivonen, J. 2015. Holokausti on myytti ja muita väitteitä – näin toimii suomalainen vastamedia. Yle Uutiset 1.11.2015. <https://yle.fi/uutiset/3-8407726> Viitattu: 20.2.2018
- Huovila, T. 2005. Toimittaja - tiedon etsijä ja vaikuttaja. Helsinki: WSOY
- Hägg, M. 2016. Toiseuden tulkkinäkökulma: Ratkaisuja käytännön ongelmiin pakolaisuutisoinnissa. Opin- näytetyö. Journalismien koulutusohjelma. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/109004/millahagg_ont_toiseudentulkkinäkökulma.pdf;jsessionid=9788028F57E9D0CB1F9E6F4828324533?sequence=1 Viitattu: 18.2.2018
- Journalisti 9/2013. Mitenkäs nyt? http://journalistiliitto-fi.directo.fi/journalisti/lehti/2013/09/palstat/mitenkäs_nyt/ Viitattu 22.2.2018
- Juholin, E & Kuutti, H. 2003. Mediapeli: anatomia ja keinot. Helsinki: Infoviestintä Oy.
- Julkisen sanan neuvosto. 2018. Vastuullisen journalismin kampanja käynnistyi. Julkisen sanan neuvosto 12.3.2018. <https://www.jsn.fi/uutiset/vastuullisen-journalismin-kampanja-kaynnistyi/> Viitattu 17.5.2018
- Juutilainen, V. & Rautio M. 2016. Näin Suomi muuttui – katso miten turvapaikkakriisi eteni ja näkyi vuonna 2015. Yle Uutiset 17.1.2016. <https://yle.fi/uutiset/3-8595369> Viitattu: 19.2.2018
- Kataja-Lian, M. 2015. Tiesitkö näitä? Yhdeksän syytä, miksi pakolaiset ovat liikkeellä juuri nyt. Yle Uutiset 10.9.2015. <https://yle.fi/uutiset/3-8294377> Viitattu:19.2.2018
- Kauppinen, J. 2016. Pääministeri Sipilä vaiensi Ylen: Uutisten johto hyllytti Sipilä-jutut – Ruben Stiller sai varoituksen. Suomen Kuvalehti 30.11.2016. <https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/paaministeri-sipila-vaiensi-ylen-uutisten-johto-hyllytti-sipila-jutut-ruben-stiller-sai-varoituk-sen/?shared=946519-932173d1-999> Viitattu 21.2.2018
- Kivi, J. 2013. Homojuuttua ei julkaistu Pohjanmaalla: "Äärimmäiset uskovaiset olisivat pitäneet juttua tahallisenä ärsyttämisenä". Yle Uutiset 16.8.2013. <https://yle.fi/uutiset/3-6780440> Viitattu 22.2.2018

- Koivuranta, E. 2015. "Julkisen keskustelun häiriikkö" – Eliitin vastainen media heijastaa suomalaista herravihaa. Yle Uutiset 1.11.2015. <https://yle.fi/uutiset/3-8395055> Viitattu 10.4.2018.
- Kunelius, R. 2003. Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin. 5. painos. Porvoo: WSOY
- Kuutti, H. 2012. Mediasanasto. Jyväskylä: MediaDoc Oy.
- Lapinkangas, P. 2012. Maahanmuuttajat pohjoisen maakuntalehdissä: Eettisten lisäohjeistuksien tarve Pohjolan Sanomissa ja Lapin Kansassa. Opinnäytetyö. Viestinnän koulutusohjelma. Kemi/Tornio: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/41724/Lapinkangas_Pasi.pdf?sequence=1 Viitattu: 18.2.2018
- Maahanmuuttovirasto 2016. Vuonna 2015 myönnettiin hieman yli 20 000 oleskelulupaa, uusia Suomen kansalaisia reilut 8 000. Maahanmuuttovirasto 22.1.2016. http://migri.fi/artikkeli/-aset_publisher/vuonna-2015-myonnettiin-hieman-yli-20-000-oleskelulupaa-uusia-suomen-kansalaisia-reilut-8-000?p_p_auth=4Hh8iHz1 Viitattu: 19.2.2018
- Maasilta, M & Nikunen, K. 2018. Pakolaisuus, tunteet ja media. Tampere: Vastapaino.
- Marttinen, M. 2017. Paikallista painostusta. Journalisti 26.5.2017. <https://www.journalisti.fi/artikkelit/2017/7/paikallista-painostusta/> Viitattu: 20.2.2018
- Marttinen, M. 2016. "Hakkaan sinut paskaksi." Journalisti 17.3.2016. <https://www.journalisti.fi/artikkelit/2016/4/hakkaan-sinut-paskaksi/> Viitattu 15.4.2018.
- MTV Uutiset 2016. Päätoimittajien voimakas kannanotto luotettavan median puolesta. MTV Uutiset 1.3.2016. <https://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/paatoimittajien-harvinainen-yhteinen-kannanotto-luotettavan-median-puolesta/5762940#gs.gVxQIHQ> Viitattu 20.2.2018
- MTV Uutiset – STT. 2015. Vastaanottokeskukset vihan kohteena – jo kymmenen hyökkäystä syksyn aikana. MTV Uutiset 10.12.2015. <https://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/vastaanotto-keskukset-vihan-kohteena-jo-kymmenen-hyokkaysta-syksyn-aikana/5603944#gs.gmH8=VY> Viitattu: 19.2.2018
- Mäntymaa, E. 2015. "Kansa on kyllästynyt manipulointiin, kontrolliin ja valehteluun" – tämän vuoksi MV-lehteä luetaan. Yle Uutiset 1.11.2015. <https://yle.fi/uutiset/3-8409302> Viitattu: 20.2.2018
- Mäntylä, J. 2008. Journalistin etiikka. 2. painos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Neuvonen, R. 2016. Vastamedia sananvapauden ja journalismin rajoilla. Teoksessa Oikeus, tieto ja viesti: Viestintäoikeuden vuosikirja 2015. Toim. Päivi Korpisaari. Helsinki: Helsingin yliopisto. <https://www.edilex.fi/artikkelit/18055.pdf>
- Press trust of India. 2015. Over 1 million arrivals in Europe by sea: UNHCR. Business Standard 30.12.2015. http://www.business-standard.com/article/pti-stories/over-1-million-arrivals-in-europe-by-sea-unhcr-115123000668_1.html Viitattu: 19.2.2018
- Pöytäri, R. Haara, P. Raittila, P. 2013. Vihapuhe sananvapautta kaventamassa. Tampere University Press. http://www.hssaatio.fi/wp-content/uploads/2013/11/Vihapuhe-sananvapautta..version_PAINOVERSIO_21.10.13.pdf Viitattu: 26.4.2018
- Pöytäri, R. Väliverronen, J. Ahva, L. 2014. Mistä on suomalainen toimittaja tehty? Worlds of Journalism -surveyn tuloksia Suomesta. Tutkimusraportti. Tampereen yliopisto. https://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95342/mista_on_suomalainen_2014.pdf Viitattu 17.5.2018
- Rahkonen, J. 2006. Journalismi taistelulenttänä. Suomen Nato-jäsenyydestä käyty julkinen keskustelu 2003-2004. Väitöskirja. Tiedotusopin laitos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Reporters without borders 15.12.2016. Reporters Without Borders (RSF) remains concerned about actions taken by national broadcaster Yle. <https://rsf.org/en/news/reporters-without-borders-rsf-remains-concerned-about-actions-taken-national-broadcaster-yle> Viitattu 21.2.2018

Tamminen, M. 2017. Oikea media on sittenkin väärä. Markkinointi & mainonta 31.1.2017. <https://www.marmai.fi/uutiskommentti/oikea-media-on-sittenkin-vaara-6620147> Viitattu: 20.2.2018

Toivonen, H. 2017. Joutilaita ja laiskoja, vai aktiivisia toimijoita? Pakolaiset Helsingin Sanomien kuvissa. Pro gradu -tutkielma. Filosofinen tiedekunta. Vaasan yliopisto. <https://www.tritonia.fi/fi/e-opinnaytteet/tiivistelma/7398/Joutilaita+ja+laiskoja%2C+vai+aktiivisia+toimijoita%3F+Pakolaiset+Helsingin+Sanomien+kuvissa> Viitattu 13.5.2018

Tuomisto, S. 2017. Pakolaiskriisi sanomalehden sivuilla: Diskurssianalyttinen tutkimus pakolaiskriisikeskustelusta Helsingin Sanomissa. Pro gradu -tutkielma. Filosofinen tiedekunta. Vaasan yliopisto. <https://www.tritonia.fi/fi/e-opinnaytteet/tiivistelma/7728/Pakolaiskriisi+sanomalehden+sivuilla%3A+Diskurssianalyttinen+tutkimus+pakolaiskriisikeskustelusta+Helsingin+Sanomissa> Viitattu 12.5.2018

Tutkivan journalismin yhdistys 21.12.2016. Suomen toimittajayhdistykset: Kriittisen journalismin suitsimisessa suurin häviö on suomalainen yleisö. <https://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/toimittajayhdistykset-huolissaan-tutkivan-journalismin-riippumattomuudesta/6221872#gs.udHSNvQ> Viitattu 21.2.2018

Solja, A. 2016. Pakolaiskriisin uutisointi: suomalaisen ja sveitsiläisen sanomalehden suhtautuminen pakolaiskriisiin. Opinnäytetyö. Elokuvan ja television koulutusohjelma. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116005/Solja_Anni.pdf?sequence=1 Viitattu 15.2.2018

Sumuvuori, J. Vähäsöyrinki, A. Eerolainen, T. Lindvall, J. Pasternak, R. Syrjälä, M. Talvela, A. 2016. Pakolaiset ja turvapaikanhakijat sanomalehdissä. Vertaileva selvitys Helsingin Sanomien ja Aamulehden (FI), The Guardianin ja The Timesin (UK) sekä Le Soirin ja De Morgenin (BE) julkaisemista teksteistä aikavälillä 1.-31.1.2016. http://www.finncult.be/wp-content/uploads/2016/04/Pakolaiset_ja_turvapaikanhakijat_sanomalehdiss%C3%A4.pdf Viitattu 15.4.2018.

Vaittinen, H. 2017. Pääministerin painostus pudotti Suomen lehdistönvapauden ykköspaikalta. Toimittajat ilman rajoja 26.4.2017. <http://toimittajatilmanrajoja.com/fi/2017/04/26/paaministerin-painostus-pudotti-suomen-lehdistonvapauden-ykkospaikalta/> Viitattu 21.2.2018

Von Bell, M. 2016. "Eurooppa hukkuu pakolaistulvaan": Pakolais- ja turvapaikanhakijauutisointia Iltä-Sanomissa ja Helsingin Sanomissa 1.-30.9.2015. Opinnäytetyö. Journalismien koulutusohjelma. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114496/ONT_vonbell_marie.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu: 19.2.2018